

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΞΕΚΙΝΩΝΤΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΡΙΑ

*Ενότητα τρίτη: Κλάδοι της φιλοσοφίας και επιστήμες***2. Επιχειρήματα**

Κάθε άποψη που διατυπώνουμε, είτε πρόκειται για κάποια βασική πεποίθησή είτε ως αυτοτελή φιλοσοφικό σκοπό, πρέπει να υποστηρίζεται πάντοτε με επιχειρήματα που θα επιβεβαιώνουν την αλήθειά της. Διαφορετικά, οι απόψεις μας μένουν μετέωρες και αμφισβητούνται. Για να αποτελέσουν τα επιχειρήματά μας αδιάσειστα αποδεικτικά στοιχεία των απόψεών μας, πρέπει να είναι έγκυρα. Και όσον αφορά στα επαγωγικά επιχειρήματα, τα πράγματα είναι πιο απλά, διότι όλοι αντιλαμβανόμαστε ότι, για να είναι έγκυρα τέτοιου τύπου επιχειρήματα, πρέπει το συμπέρασμά τους να προκύπτει από έναν επαρκή αριθμό τεκμηρίων. Στα παραγωγικά επιχειρήματα, όμως, επειδή είναι πέρα για πέρα κατασκευές του νου, τα πράγματα είναι περισσότερο σύνθετα.

Η εγκυρότητα ενός παραγωγικού επιχειρήματος πρωτίστως εξαρτάται από το εάν αυτό είναι αληθές, αν δηλαδή όλες οι λογικές προτάσεις που το απαρτίζουν –προκείμενες και συμπέρασμα– υφίστανται στην αντικειμενική πραγματικότητα ή έχουν αποδειχθεί επιστημονικά. Και κλασικό παράδειγμα επιχειρήματος τέτοιου τύπου, που είναι δηλαδή αληθές σε όλες τις λογικές προτάσεις του, αποτελεί ο εξής παραγωγικός συλλογισμός:

Όλοι οι άνθρωποι είναι θνητοί.

Ο Σωκράτης είναι άνθρωπος.

Άρα, ο Σωκράτης είναι θνητός.

Δεν αρκεί όμως μόνον αυτό. Η εγκυρότητα των επιχειρημάτων αυτού του τύπου εξαρτάται και από το εάν έχουν λογική συνέπεια, αν δηλαδή είναι συνεπή με τους κανόνες που διέπουν τη λογική σκέψη. Απολύτως έγκυρα, επομένως, είναι τα επιχειρήματα που διατυπώνονται ακολουθώντας τους κανόνες της ορθής συλλογιστικής πορείας. Τούτο σημαίνει ότι οι προκείμενες τους πρέπει να συνδέονται με τέτοιον τρόπο, ώστε το συμπέρασμα να συνάγεται ή να προκύπτει από αυτές αβίαστα και κατά τρόπο αναπόφευκτο, χωρίς κενά, ασάφειες και αντιφάσεις. Υπάρχει όμως και η περίπτωση να έχουμε ένα επιχείρημα καθ' όλα αληθές, όπως «μερικοί άνθρωποι είναι φιλόσοφοι — ο Σωκράτης είναι άνθρωπος — άρα, ο Σωκράτης είναι φιλόσοφος», που όμως δεν είναι και λογικά έγκυρο. Το αντιλαμβανόμαστε αυτό, αν στη θέση του Σωκράτη βάλουμε έναν οποιονδήποτε άλλο άνθρωπο. Στην περίπτωση αυτή, δηλαδή, θα πρέπει να υποστηρίξουμε το ψευδές από αντικειμενική άποψη συμπέρασμα ότι «ο Τραμπ είναι φιλόσοφος». Και τούτο όχι –όπως κάποιες φορές συμβαίνει– από σκοπιμότητα, για να παραπείσουμε δηλαδή τους άλλους, αλλά από καθαρά λογικό σφάλμα.

Η φιλοσοφία δεν ασχολείται απλώς με τη διατύπωση απόψεων, θέσεων ή προτάσεων. Οι φιλόσοφοι δε λένε μόνο τη γνώμη τους, ούτε εκφράζουν απλώς τις όποιες διαισθήσεις τους, με τον τρόπο που το κάνουμε όλοι μας στην καθημερινή ζωή μας. Οι φιλόσοφοι προσπαθούν να διατυπώσουν τους ισχυρισμούς τους με επιχειρήματα, δηλαδή με σύνολα προτάσεων, λογικά οργανωμένων, που προσπαθούν να φτάσουν από μια σειρά από αρχικές θέσεις –τις προκείμενες– σε ένα συμπέρασμα. Στόχος τους είναι οι συλλογισμοί τους να είναι έγκυροι, δηλαδή τα συμπεράσματα να προκύπτουν με λογική αναγκαιότητα (κάτι που, π.χ., συμβαίνει στις μαθηματικές αποδείξεις), αλλά και να στηρίζονται σε αληθείς προκείμενες (διαφορετικά θα ήταν παραδοξολογίες).

Άλλωστε, επειδή τα ερωτήματα της φιλοσοφίας προέρχονται από όλες τις πλευρές της κοινωνικής ζωής, οι φιλόσοφοι δεν μπορούν να χρησιμοποιούν μόνο το θεωρητικό πλαίσιο των επιστημών, αλλά χρειάζονται και στοιχεία του κοινού νου και της καθημερινής γλώσσας.